

– Çeviri Makale –

TAPINMA: TANRI TASVİRLERİ PUT MUDUR?*

Dr. D. C. RAO

Çev. Nermin Öztürk

Doç. Dr., N. Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
nozturk@erbakan.edu.tr

Hindu kutsal metinlerinin temel öğretisi tüm âlemin saf bilinç olan Yüce Varlıktan ortaya çıktığıdır. Metinler vasıtasıyla Hindulara kendi içlerinde, tüm varlıklarda ve evrende yani her şeyde bu Yüce Varlığı görmek öğretilir. Dağlar, nehirler, ağaçlar, hayvanlar ve gezegenler bu “Tek” olanın tezahürü olarak görüldüğünden kutsal kabul edilir. Bu husus sadece bir “inanç” meselesi değildir; Hindular açısından bir yaşam şekli olmak zorundadır.

Tanrıyı etrafımızdaki her şeyde, bütün zamanlarda görebilmek son derece saf, sakin ve keskin bir zekâ gerektirir. Hindu kutsal metinleri zihnin bu durumu başarabilmesi için onu değiştirip dönüştürecek pek çok yollar sunar.¹ Bazı insanlar için en iyi yol kutsal metinler üzerinde derinlemesine bir çalışma veya tefekkür hali kazandıracak kesintisiz uygulamalar olabilir. Bununla birlikte çoğu Hindu için en iyi yol Tanrı’ya adanma yoludur; tamamiyle Tanrı’ya teslim olma halinin geliştirilmesidir.

Tanrıya teslim olmak kolay değildir. Tanrıyı samimi olarak bir anne, bir baba veya güvenilir bir arkadaş olarak görebildiğimiz zaman bu iş biraz daha kolaylaşabilir. O, bizim en büyük kaygılarımızı bilen, en karamsar anlarımızda

* Bu çeviri, basımı Hindu American Foundation tarafından yapılan, Dr. D. C. Rao’nun *Understanding Hinduism* adlı kitabının “Worship: Are Images Idols?” başlıklı bölümüdür (ss. 41-44).

¹ Yazarın Spritüel Pratik hakkındaki notuna bakınız.

bizi kurtarmak ve rehberlik etmek için daima hazır bulunan varlıktır. Bu, artarak büyüyen uzun bir Tanrı'ya adanmışlık sürecinde gelişen çok özel bir ilişkidir ve Tanrı'yı evrendeki tüm formlarda görmenin habercisidir. Hinduizm, insanın Tanrı ile ilişki kurma arzusuna belli formlarda ibadet etme uygulamasını teşvik ederek cevap verir. Bu formlar bir resim veya heykel olarak sunulur ve ibadet eden kişinin zihninin daha şevkle ibadete yoğunlaşmasına yardım eder. Soyut kavramlar düşünürken dahi zihinsel kavramlar yaratmak insan zihninin doğasında vardır. İsmi, şeklin ve insan zihninin kavramsal kapasitesinin ötesinde olan "Saf Bilinç" soyutlamadaki nihai duraktır. Fiziksel bir görüntüde sunulan Tanrıya ibadet etmek, tüm yaşamın kaynağı ve evrendeki tüm formlarda ortaya çıkan Yüce Varlık ile insan zihninin bağlantı kurması için yalnızca bir araçtır.

Hindular Tanrı olarak adlandırılan bu Yüce Varlığın belli görünüşlerinin fiziksel numuneleri olarak tasvirlerle tapınırlar. Zihnini tasvire odaklamış olan kişi, zihnini Tanrı sevgisi ile doldurmak ve aşkın İlahi Bilince bağlanmak amacıyla bunu yapar. Bu tasvir bağımsız bir güç kaynağı veya Tanrı olarak görülmez. Bir tasvire tapmadan önce, aşkın Tanrı Bilinci enerjisini tasvirin içine çağırabilmek için özel bir ayin yapılır. Ayin bittiğinde *murti* olarak adlandırılan bu tanrı tasviri canlı bir varlık ve ibadet için uygun hale gelmiş kabul edilir. Herhangi bir *murtiye* tapım ritüeli *puca* olarak bilinir. *Pucayı* oluşturan kısımlar eve saygıdeğer bir misafir geldiğinde nasıl davranılacağına benzer. İbadet edecek kişiler, altar üzerinde duran *murtinin* içine yerleşmesi için aşkın İlahi güce yalvarır, onu davet ederler. *Murti* yıkanır ve süslenir; dualar okunur veya zil sesleri eşliğinde ilahiler söylenir; çiçek, buhur ve ışık gibi değişik sembolik sunular sunulur; bir sonraki *pucaya* kadar İlahi güç *murtiden* ayrıldığı için ibadet edenler de İlahi güce veda ederler. Bazen *murti*ler çamurdan yapılırlar ve amaca hizmet etme görevleri bittiği için *pucanın* sonunda ayinle yok edilirler. Bunlar Hinduların tasvir tapımını Yahudilerin kutsal kitabı ile Kur'an'da şiddetle kınanmış olan putperestlik uygulamasından ayıran pratiklerdir.

Puca tüm algılama duyularını çekerek zihni büyüleyecek şekilde tasarlanmıştır. Koklama organı buhur, kâfuru ve kokulu çiçeklerle uyarılır; gözler güzel dekore edilmiş bir *murtiyi* aydınlatan ışıkla yıkanır; kulaklar zillerin, çanların, Vedalarda yer alan *mantraların* zikriyle ve adanmışların şarkılarının sesleriyle dolar; tat alma organı kutsanmış *prasada* yiyerek doyuma ulaşır; dokunma duyusu ise ritüel esnasındaki aktivitelerin hepsiyle ilişkilidir. Tüm duyuları harekete geçirmek zihnin *pucaya* odaklanmasını sağlar ve ibadet edenin bağlılığını artırır.

Hinduizm'de dikkat çeken önemli bir husus, Tanrı'ya özgü pek çok ismin ve formun bulunmasıdır. Bunlar vasıtasıyla ona tapınmak mümkündür. Bunun iki önemli faydası vardır: Birincisi her mizaçtaki şahsın kendi gönlünce yalvarabileceği ve ona en derin duygularını sunabileceği bir Tanrı formu bulabilmesidir ve ikincisi Kutsalı bu kadar çok farklı formda gören Hindu'da bu muhteşem çeşitliliği meydana getiren Yaratıcıya karşı bir saygı uyandırmasıdır. Hinduizm Tanrı'nın dişil formuna tapınılan tek büyük dindir. Bu form *Şakti* olarak bilinir ve enerji anlamına gelir. Hindular tüm engellerin üstesinden gelebilmeleri için insanlara yardım eden bilgelik tanrısı *Ganeş'e*, gücün tanrıçası olarak *Şakti* veya *Durga'ya*, öğrenme tanrıçası olarak *Sarasvati'ye*, bolluk ve bereket tanrıçası olarak *Lakshmi'ye*, Dharma yolunda nasıl yaşanacağını insanlara öğretmek için dünyaya gelen *Rama'ya*, iyiyi korumak ve kötüyü yok etmek için yeryüzüne gelen *Krişna'ya*, Rama'nın ideal ve adanmış hizmetçisi olan *Hanuman'a* ve Tanrı'ya olan bağlılıklarını ifade etmede kendilerine ilham veren daha pek çok forma dua ederler. Tanrı'nın bu farklı görünümünün her biri ile alakalı olarak anlatılan değişik hikâyeler vardır ve Hindular hem kendileri hem etraftakiler için Tanrı'ya daha büyük bir aşk ilham eden bu hikâyeleri dinlemekten ve anlatmaktan hoşlanırlar. Her ne kadar çoğu kişi günlük dualarında *Işta Devata* olarak adlandırılan kişiye özel Tanrı formunu kullansa da bir Hindu diğer formlar içindeki Tanrı'ya da değişik sebeplerle genel anlamda tapar.

Bazı ilahi formlar kuşlar ve hayvanlara benzerler. *Ganeş* fil başlı, *Hanuman* maymun yüzlü, *Narasimha* aslan başlı, *Hayagriva* at başlı, *Adishesha* yılan olarak betimlenir. Tanrı belli amaçlar için balık, kaplumbağa, domuz, cüce gibi muhtelif formlarda bir *avatar* olarak yeryüzüne inmiştir. Tanrı ve tanrıçalar kendilerine eşlik eden boğa, kartal, aslan, tavus kuşu, fare, köpekler, baykuş ve kuğu gibi değişik hayvanlar ve kuşlar eşliğinde betimlenirler. *Ganj* ve *Yamuna* gibi nehlere Kutsalın tezahür ettiği yerler olarak tapınılır. Günlük duanın bir parçası olarak her sabah *Tulsi* bitkisine tapınmak yaygın bir pratiktir; *Ashwattha* veya *Peepul* ağacı tüm Hindular için kutsaldır. Bu tür formların çeşitliliğinin Hindulara hatırlattığı şey bütün mahlûkatın aslında saygımızı hak eden Tanrı'nın yalnızca birer tezahürleri olduğudur.

Tanrı'nın çeşitli biçimlerini tasvir eden *murti*ler Tanrı'nın aşkın yüceliğini dindarlara hatırlatmaya yarayan sembolik tasvirler içerirler. Mesela *Ganeş* imajının fiziksel özelliklerinden bazılarını düşünün: büyük bir kafa mükemmel bilgeliği temsil eder; kocaman bir karın tüm evreni sarıp sarmalayan Kutsalı temsil eder; büyük kulaklar sessiz duaları duyma

kapasitesini temsil eder; küçük ayaklar gösterir ki Tanrı'nın bir yere gitmeye ihtiyacı yoktur, çünkü Tanrı her yerdedir; çoklu kollar gösterir ki Tanrı'nın doğası çok güçlüdür; bir elinde balta tutar, bununla yanlış tutkuların bağlarını keser; diğer elinde bir ip tutar, bu bizi amaca çekmek içindir; diğer elinde samimi arayıcılar için tatlı bir ödül tutar; başka bir el selamlama işareti yapar. Benzer şekilde fiziksel formlar ve imajların her birinin süsleri Tanrı'ya aşkı ve saygıyı artıran zihinsel bağlılıklar yaratır.

Hindular çeşitli şekillerde *murti*ler ile ilişki kurabilirler. Bu onların Hinduizm'in felsefi temellerini anlama seviyelerine göre değişkenlik arz eder. Bazı Hindular kendi seçtikleri Tanrı formunun Yüce Varlığın tek gerçek temsilcisi olduğuna inanırlar; fakat böyle de olsa onlar, ibadet amacıyla farklı bir Tanrı formu seçmiş olan ötekinin Tanrı formuna saygı gösterirler. Felsefi olarak farkındalığı daha kuvvetli olanlar, bütün bu formların esasında tek olan varlığın farklı tezahürleri olduğunu kabul ederler. Seçilen tek bir forma samimi olarak bağlılık derin bir Tanrı sevgisine ve Hindu kutsal metinlerinde tasvir edilen çoklu görüntülerin kabulüne neden olur.

Maneviyatın özü hakkında Hindu kutsal metinlerinin sürekli olarak vurguladıkları şey şudur: Kişinin zihni "her ne şart altında olursa olsun" Tanrı ile kalmalıdır. Kutsal metinler bu amaca ulaşmak için pek çok yöntem sunar. Bu tekniklerin en ulaşılabileni veya kolayı *murti pucadır*. Tanrının yeryüzündeki sembolleri kabul edilen bu nesnelere tapınmak yaşamın tüm kaynağı olan Yüce Tanrı ile bağlantı kurmanın güvenilir bir yoludur.